

Ferenczy Károly (1862-1917)

Vidéki színésznő

Olaj, vászon 99x59 cm

Jelezve jobbra fent: Ferenczy Károly 1913

Védett

Irodalom:

- Elek Artúr: Ferenczy Károly. Nyugat, 1922. ápr.16.
- Bálint Aladár: Ferenczy Károly. Nyugat, 1922. ápr.16.
- Petrovics Elek: Ferenczy Károly. Budapest, 1925.
- Kállai Ernő: Ferenczy Károly. Tükör, 1940/12.
- Petrovics Elek: Ferenczy Károly. Budapest, 1943.
- Ferenczy Valér: Ferenczy Károly. Budapest, 1943.
- Genthon István: Ferenczy Károly. Budapest, 1979.

Reprodukálva:

- Genthon István, in: 159. kép

“Ferenczy művészetének utolsó hat-hét esztendeje aztán gyökeres ellentétben áll a napsugaras korábbi évekkel. A fiatalos felbuzdulás, széles gesztusok, optimista természetlátás nagy lendülete aláhanyatlík, hideg megfontolás, kesernyés józanság füstje kering a megpihent kráter felett” - olvashatjuk Bálint Aladár szavait 1922-ben a Nyugatban. A 10-es évektől Ferenczy pályája utolsó művészeti szakaszába lépett. Elsősorban formai, kompozíciós problémák érdekelték. Művészetének fő tárgya az emberi test lett, amelyet kezdetben még behelyezett a színes háttérbe vagy a kép egészébe, később pedig szinte kimetszett az üres, sötét hátterekből. Egyre inkább az egyszerűsítésre törekedett, a dekoratív folthatáshoz a lineáris jelleget párosítva. A naturalizmust a “tisztá festőiség” váltotta fel művészetében.

1911-ből valók az első “összegező stílusú” képek. 1913-ból, amikor a nagybányai festőkolónia vezető alakja a *Vidéki színésznőt* festette, kevés kép maradt ránk. Nem volt sikertelen ez az év számára, hiszen ekkor kollektív kiállítást rendezett munkáiból az Ernst Múzeum termeiben, a müncheni nemzetközi kiállításon pedig *Anyá és gyermeke* című festménye első osztályú nagy aranyérmét kapott.

A *Vidéki színésznő* Genthon István oeuvre-katalógusában 347. tételként elsőként szerepel az 1913-ban festett képek között. Feltűnteti, hogy a festmény Budapesten készült az év első napjaiban a művész Lendvai utcai műtermében és megemlíti, hogy az “egészalakos fehér ruhás álló nő modellje azonos az előbbi képével” (74.oldal). Az “előbbi” a katalógusban a *Vörös háttérű női akt*, a művész által *Fekvő akt*ként emlegetett olajkép vázlata. A vázlathoz tartozó olajfestményre kitérve, amelyet ő is és a kortársak is Ferenczy egyik legnagyobb remekművének ismer el, a modell “gyönyörű ritmusú”, “szép fiatal” testét hangsúlyozza. A “délvidéki fiatal magyar színésznő”-ről, aki Ferenczy Ferenc barátnője volt 1912-ben olajportrét is festett.

Az előkelően tartózkodó, az érzélgéstől gondosan óvakodó, zárkózott, halk szavú művésztől feljegyezték kortár-

sai, hogy messziről került az olcsó hatást, mindent, ami alantas és közönséges és, hogy mindig az értelmi és érzelmi mélységek kifejezésére törekedett. Minden feladatot a legtökéletesebb módon kívánt megoldani, ezért sosem riadt vissza a komoly munkától, akár hetekig, és többször is megfestette ugyanazt. Így születtek az azonos kompozíciók variációi és ugyanezen okból az összetartozó, mégis más-más művek. Bár a szakirodalom sosem kapcsolta össze az azonos modellről készült különböző kompozíciók megoldású képeket, ezeket egymás viszonylatában is érdemes tárgyalni.

A *Vörös háttérű női akt* két erősen eltérő színfoltja együtteséből adódó dekoratív hatás kifejezése a portrén háttérbe látszik szorulni (sajnos a színeket nem ismerjük), és úgy tűnik, a művészt ezúttal inkább az arc, különösen a tekintet által kifejezhető jellem ábrázolása foglalkoztatta.

A *Vidéki színésznő* című képen viszont a ruha ábrázolásának feladata a legfontosabb. Feltűnő, hogy ezen a képen a fénylő selyemmel szegélyezett, csillogó díszekkel megrakott fehér ruha milyen részletezően, aprólékos gondossággal van megfestve. A művészt a textília tapintható megjelenítése foglalkoztatta. Bár a pillanat spontaneitásából fakadó póz megragadása, és a természetes, szépítésre nem törekvő arckifejezés rögzítése, az idealizálás helyetti jellem kifejezési lehetőség ezúttal sem került el a művész figyelmét, most is “megállította a pillanatot.” De nem ez volt számára az elsődleges feladat. Az áttört fehér szürkés árnyalatai foglalkoztatták, a ruhán meg-megcsillanó fények játékát kívánta a legtökéletesebben megfesteni. Ferenczy fölényes biztonságról tesz tanúságot ezúttal is. Külön érdekesség oeuvre-jében, hogy úgy tud összegező lenni, hogy közben részletező is marad.

A *Vidéki színésznő* című festmény annak is bizonyítéka, hogy a művész, ha elsődlegesen másról is szól, ebben a kései periódusában nem tudott elszakadni attól a kompozíciós feladattól sem, amelyet a *Vörös háttérű női akt* című festményen már oly nagy sikerrel meg tudott oldani. A modellről festett portrén is látható, hogy a háttér-előtér motívum összekapcsolása, egymáshoz illesztése, feladat a művész számára, de ez újult erőre a *Vidéki színésznő* című képen kap. A szürkéket kellett úgy egymáshoz igazítani, hogy kontúrozás nélkül is erős legyen a kontraszt, és a semleges háttér kiemelje az elé helyezett motívumot. A vörös háttér esetében egyszerűbb volt a feladat, de Ferenczy újra bizonyított, bravúrosan oldotta meg újra, más módon a feladatot: kevés eszközzel, nagyvonalúan és pompásan, összegező stílusának tökéletesen megfelelően.

M.V.

138. ▶

Ferenczy Károly (1862-1917)

Vidéki színésznő

Olaj, vászon 99x59 cm

Jelezve jobbra fent: Ferenczy Károly 1913

Kikiáltási ár: 4.200.000 Ft

